

<http://dx.doi.org/10.16926/gea.2025.02.02.01>

mgr Mateusz BARTOSZEK

<https://orcid.org/0009-0007-4936-0305>

Uniwersytet Śląski w Katowicach

e-mail: mateusz.bartoszek@us.edu.pl

Rola sądów administracyjnych w nadzorze nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości – perspektywy na przyszłość

Streszczenie

System wymiaru sprawiedliwości w Polsce stoi przed wyzwaniem związanym z wdrażaniem do użytku kolejnych systemów informatycznych mających usprawnić i ułatwić pracę sądów. Jednym z zagrożeń wynikających każdorazowo z postępującej cyfryzacji jest naruszenie ochrony danych osobowych. Przetwarzanie danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości nie podlega nadzorowi sprawowanemu przez Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, a uprawnienia organów nadzorczych ustanowionych przez polskiego ustawodawcę oraz procedura, zgodnie z którą te organy funkcjonują, nie gwarantują skutecznej ochrony praw osób, których dane osobowe są przetwarzane przez sądy. Analiza prawnoporównawcza rozwiązań przyjętych w systemie polskim oraz w systemach Bułgarii i Luksemburga wskazuje, że niektóre inne państwa członkowskie Unii Europejskiej przyjęły regulacje dużo bardziej zbliżone do regulacji modelowych zawartych w RODO, przez co standard ochrony praw jednostek jest wyższy. Sądy administracyjne stojące na straży praw jednostek w zetknięciu z organami państwa, powinny, w oparciu o swoją szczególną pozycję w systemie wymiaru sprawiedliwości, zostać włączone do procedury ochrony danych osobowych przetwarzanych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości jako sądu właściwe do rozpatrywania skarg na rozstrzygnięcia nadzorcze.

Słowa kluczowe: ochrona danych osobowych, informatyzacja sądownictwa, sądowa kontrola władzy publicznej, sądy administracyjne, właściwość sądów administracyjnych, organy nadzorcze ochrony danych osobowych.

Wprowadzenie

Zaawansowane technologicznie narzędzia, których wprowadzenie do użytku przez organy państwa następuje coraz szybciej, wymagają dostępu do danych, w tym także danych osobowych. Regulacje prawne dotyczące ochrony danych osobowych w znacznej części wywodzą się z prawa Unii Europejskiej, jednakże kwestie dotyczące ustroju i funkcjonowania organów nadzorujących procesy przetwarzania danych osobowych w znacznej części pozostawiono w gestii państw członkowskich Unii Europejskiej. Skutkiem tego są znaczące różnice w przepisach regulujących tę materię pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi. W szczególności na uwagę zasługuje temat nadzoru nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, które w demokratycznym państwie prawa są nie tylko organami odpowiedzialnymi za stosowanie prawa, ale także winny stanowić wzór funkcjonowania w sposób zgodny z prawem, z poszanowaniem wszelkich praw przysługujących jednostkom.

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie norm regulujących przetwarzanie danych osobowych przez sądy oraz przedstawienie właściwych procedur służących zapewnieniu obywatelowi ochrony jego praw w kontekście ochrony danych osobowych przetwarzanych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a także finalnie wskazanie potencjalnych rozwiązań mających gwarantować ochronę tych praw. W ocenie autora rozwiązania przyjęte przez polskiego ustawodawcę są wadliwe i nie gwarantują ochrony praw osób, których dane są przetwarzane przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Artykuł przybliży regulacje prawa Unii Europejskiej stanowiące rozwiązania modelowe, a także dokonuje zestawienia regulacji przyjętych przez ustawodawcę polskiego z regulacjami przyjętymi w innych wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Analiza prawnoporównawcza służy wskazaniu istnienia w porządkach prawnych państw europejskich regulacji zapewniających wyższy, niż przyjęty w prawie polskim, standard ochrony praw osób, których dane są przetwarzane.

W dobie szybkiego rozwoju technologicznego, mającego coraz większe przełożenie także na funkcjonowanie organów władzy państwowej, w tym i sądów, niezbędne jest krytyczne spojrzenie na obowiązujące przepisy mające zapewniać ochronę praw jednostek w zakresie danych osobowych przetwarzanych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Sądy administracyjne jako sprawujące kontrolę nad działaniami administracji publicznej zajmują w polskim systemie wymiaru sprawiedliwości pozycję, która w sposób szczególny kwalifikuje je jako właściwe do przyjęcia na siebie dodatkowych obowiązków celem zapewnienia jednostkom skutecznej ochrony ich praw, w ślad za najbardziej rozwiniętymi w tym zakresie państwami członkowskimi Unii Europejskiej.

Przetwarzanie danych osobowych przez sądy

Rozważania tematu podjętego w niniejszym artykule należy rozpocząć od analizy przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (EU) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (dalej: RODO). Motyw 20 do RODO stanowi, że „Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie między innymi do działań sądów i innych organów wymiaru sprawiedliwości, niemniej prawo Unii lub prawo państwa członkowskiego może doprecyzować operacje i procedury przetwarzania danych osobowych przez sądy i inne organy wymiaru sprawiedliwości”. Nie ulega wątpliwości, że w braku wyłączeń wynikających z prawa krajowego, polskie sądy są związane przepisami RODO, w tym przepisami regulującymi prawa osób, których dane są przetwarzane. W dalszej części motyw 20 do RODO wprowadza jednak rozróżnienie operacji przetwarzania danych osobowych przez sądy na dwie kategorie: „właściwość organów nadzorczych nie powinna dotyczyć przetwarzania danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości – tak aby chronić niezawisłość sprawowania wymiaru sprawiedliwości.” Zasada ta znajduje potwierdzenie w treści przepisu art. 55 ust. 3 RODO: „Organy nadzorcze nie są właściwe do nadzorowania operacji przetwarzania dokonywanych przez sądy w ramach sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości”. Pierwszą kategorią operacji przetwarzania danych osobowych przez sądy jest zatem przetwarzanie danych osobowych w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości. W stosunku do tej kategorii wyłączony jest zatem nadzór sprawowany przez Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (dalej: PUODO).

Druga kategoria operacji przetwarzania danych osobowych przez sądy kształtuje się poprzez wyłączenie zakresu przedmiotowego pierwszej kategorii z katalogu wszystkich czynności dokonywanych przez sądy, w ramach których dochodzi do przetwarzania danych osobowych. W drugiej kategorii mieszczą się zatem wszelkie czynności zaliczone do działalności administracyjnej sądów definiowanej zgodnie z przepisem art. 8 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ustroju sądów powszechnych¹, tzn. polegające na: zapewnieniu odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych oraz majątkowych funkcjonowania sądu i wykonywania przez sąd zadań związanych ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości i wykonywaniu innych zadań z zakresu ochrony prawnej, a także zapewnieniu właściwego toku wewnętrznego urzędowania sądu, bezpośrednio związane z wykonywaniem przez sąd zadań związanych ze sprawowaniem wymiaru

¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r., poz. 334 ze zm., dalej: p.u.s.p.

sprawiedliwości i wykonywaniu innych zadań z zakresu ochrony prawnej. W ramach czynności i działań sądu, mieszczących się w drugiej kategorii, nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy sprawuje PUODO jako organ nadzorczy właściwy na podstawie przepisów RODO.

Podział na ww. kategorie oraz zakres nadzoru sprawowanego przez PUODO został potwierdzony m.in. w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego², a także w publikacji przygotowanej przez Urząd Ochrony Danych Osobowych pt. *Przetwarzanie danych osobowych przez sądy w kontekście zgłaszania naruszeń ochrony danych osobowych oraz kontroli w świetle regulacji unijnych i krajowych – problemy praktyczne*³.

Organy nadzorcze nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce i ich kompetencje

Prawodawca unijny dostrzegł, że przetwarzanie danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości nie powinno pozostać bez nadzoru. Przywoływany już wcześniej motyw 20 *in fine* do RODO wskazuje: „Powinna istnieć możliwość powierzenia nadzoru nad takimi operacjami [w ramach wykonywania wymiaru sprawiedliwości – przypis autora] przetwarzania danych osobowych specjalnym organom w systemie wymiaru sprawiedliwości państwa członkowskiego, organy te powinny w szczególności zapewnić przestrzeganie przepisów niniejszego rozporządzenia, zwiększać w wymiarze sprawiedliwości wiedzę o jego obowiązkach wynikających z niniejszego rozporządzenia oraz rozpatrywać skargi związane z takimi operacjami przetwarzania danych”. W systemie prawa krajowego przyjęte zostały rozwiązania mające zapewnić realizację tego postulatu RODO. W szczególności należy wskazać przepisy art. 175db, 175dc, 175dd p.u.s.p. oraz przepisy art. 12a i 12b Ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych⁴, które regulują nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy (odpowiednio sądy powszechne i sądy administracyjne) w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Wskazać przy tym należy, że zgodnie z przepisem art. 12b § 3 p.u.s.a. do nadzoru wynikającego z przepisów p.u.s.a. stosuje się odpowiednio

² Tak m.in.: wyrok NSA z 29.08.2019 r., sygn. akt II SA/Wa 633/19, Legalis nr 2293070; wyrok NSA z 13.10.2020 r., sygn. akt I OSK 277/20, Legalis nr 2826573; wyrok NSA z 06.04.2023 r., sygn. akt III OSK 2991/21, Legalis nr 2911586.

³ Zob. Urząd Ochrony Danych Osobowych, *Przetwarzanie danych osobowych przez sądy w kontekście zgłaszania naruszeń ochrony danych osobowych oraz kontroli w świetle regulacji unijnych i krajowych – problemy praktyczne*, <https://uodo.gov.pl/pl/138/2486> [pobrano dn.: 15.09.2025].

⁴ Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych, tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r., poz. 1267 ze zm., dalej: p.u.s.a.

przepisy p.u.s.p., w szczególności przepis art. 175dd § 2 i § 3 p.u.s.p. oraz przepisy działu I rozdziału 5a p.u.s.p. – tryb rozpatrywania skarg i wniosków. Zgodnie z ww. przepisami organy nadzorcze nad przetwarzaniem danych osobowych w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości kształtują się następująco:

- nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy rejonowe sprawuje prezes właściwego sądu okręgowego,
- nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy okręgowe sprawuje prezes właściwego sądu apelacyjnego,
- nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy apelacyjne sprawuje Krajowa Rada Sądownictwa⁵,
- nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez wojewódzkie sądy administracyjne sprawuje Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego,
- nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez Naczelny Sąd Administracyjny sprawuje Krajowa Rada Sądownictwa⁶.

Organy te zostały wyposażone w szereg uprawnień, należy jednak wskazać, że w porównaniu do uprawnień przysługujących PUODO uprawnienia przyznane prezesom sądów oraz Krajowej Radzie Sądownictwa są w znacznym stopniu ograniczone. Przepis art. 58 RODO, określający minimalny standard uprawnień przysługujących każdemu organowi nadzorcemu, może zostać przyjęty jako wzorzec zawierający w sobie pełne uprawnienia nadzorcze. W szczególności wskazać należy przepisy art. 58 ust. 2 lit. c do j RODO, które uprawniają organy nadzorcze między innymi do nakazania administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu spełnienia żądania osoby, której dane dotyczą, wynikającego z praw przysługujących jej na mocy RODO; nakazanie administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu dostosowania operacji przetwarzania do przepisów RODO, a w stosownych przypadkach wskazanie sposobu i terminu; nakazanie na mocy art. 16, 17 i 18 RODO sprostowania lub usunięcia danych osobowych lub ograniczenia ich przetwarzania oraz nakazanie na mocy art. 17 ust. 2 i art. 19 RODO powiadomienia o tych czynnościach odbiorców, którym dane osobowe ujawniono. Dla porównania, najbardziej doniosłymi środkami prawnymi przyznanymi prezesom sądów i Krajowej Radzie Sądownictwa na podstawie przepisów art. 175dd § 3 są: udzielenie upomnienia administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu w przypadku naruszenia przepisów RODO lub ustawy z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości⁷ oraz wezwanie administratora lub podmiotu przetwarzającego do dostosowania przetwarzania danych do przepisów RODO lub ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości.

⁵ Przepis art. 175dd § 1 p.u.s.p.

⁶ Przepis art. 12b § 1 i § 2 p.u.s.a.

⁷ Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1206 ze zm.

W katalogu kompetencji organów nadzorczych nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości brak jest uprawnień spełniających przesłanki określenia ich jako uprawnień nadzorczych. Zgodnie z przyjętą w doktrynie prawa administracyjnego definicją, nadzór oznacza sytuację, w której organ nadzorczy wyposażony jest w środki władczego oddziaływania na postępowanie organów lub jednostek nadzorowanych. Organ nadzorczy powinien zatem mieć możliwość przeprowadzenia kontroli i w oparciu o jej wyniki wydać władcze, wiążące dla organu nadzorowanego rozstrzygnięcie nadzorcze, które będzie miało wpływ na sposób działania tego organu. Żadne z uprawnień przyznanych organom nadzorczym w zakresie przetwarzania danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości nie spełnia przesłanki władczości, nie wynika też z przepisów prawa, jakoby sądy nadzorowane związane były wezwaniem organu nadzorczego do dostosowania przetwarzania danych do przepisów RODO lub ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości.

Elementem równie istotnym co uprawnienia organów nadzorczych nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości jest procedura, którą kierują się organy nadzorcze podczas przyjmowania i rozpatrywania skarg związanych z przetwarzaniem danych osobowych przez sądy. W tym zakresie, zgodnie z przepisem art. 175dd § 4 p.u.s.p. w zw. z przepisem art. 12b § 3 p.u.s.a. stosuje się przepisy działu I rozdziału 5a p.u.s.p. – tryb rozpatrywania skarg i wniosków oraz wydanego na podstawie delegacji z przepisu art. 41e p.u.s.p. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie skarg i wniosków dotyczących działalności sądów powszechnych (Dz.U. z 2012 r. poz. 524). Należy podkreślić, że procedura opisana w ww. przepisach nie przewiduje wydawania przez organy nadzorcze żadnego wiążącego rozstrzygnięcia ani żadnych środków prawnych pozwalających odwołać się od rozstrzygnięcia wydanego przez organy nadzorcze. Procedura ta jest jednoinstancyjna, a mając powyższe na uwadze, wskazać należy że organy nadzorcze nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości ustanowione przez polskiego ustawodawcę nie gwarantują pełnego realizowania wszystkich zadań, które na podstawie wytycznych wskazanych w motywie 20 do RODO powinny być realizowane. W szczególności nie zapewniają przestrzegania przepisów RODO, ponieważ nie mają realnych kompetencji nadzorczych pozwalających wpływać na działania podmiotów nadzorowanych. Również procedura, na podstawie której organy nadzorcze podejmują działania, jako procedura jednoinstancyjna, niewymagająca zakończenia sprawy poprzez wydanie wiążącego rozstrzygnięcia, a także nieprzewidująca możliwości zaskarżenia uzyskanego rozstrzygnięcia do sądu, niezgodna jest ze standardami wytycznymi przepisami RODO.

Aspekt prawnoporównawczy – organy nadzorcze nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej

W lipcu 2018 r. Dyrekcja ds. Badań i Dokumentacji działająca w ramach struktury Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydała raport z badania dotyczącego zapewnienia zgodności działania sądów państwowych z przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych w zakresie danych osobowych przetwarzanych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości⁸. Z raportu tego wynika, że w większości państw członkowskich Unii Europejskiej regulacje dotyczące nadzoru nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości są podobne do regulacji przyjętych w Polsce. Wskazać należy dwa przykłady państw członkowskich UE, w których wprowadzono regulacje pozwalające, w ocenie autora, stwierdzić, że organy nadzorcze nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości spełniają wszystkie wytyczne wynikające z motywu 20 RODO i pozwalają zapewnić skuteczną ochronę prawną osobom, których dane osobowe są przetwarzane w ramach sprawowania przez sądy wymiaru sprawiedliwości.

Przykładem pierwszym jest Bułgaria. Aktem prawnym kompleksowo regulującym ochronę danych osobowych w Bułgarii jest Ustawa z 1 stycznia 2002 r. o ochronie danych osobowych⁹. Przepisy rozdziału 3 tej ustawy ustanawiają Inspektorat Najwyższej Rady Sądownictwa Bułgarii (dalej: Inspektorat), który jest właściwym organem nadzorczym nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Organ ten ma uprawnienia odpowiadające niemal w pełni uprawnieniom modelowym, tj. wymienionym w przepisie art. 58 RODO. W szczególności Inspektorat władny jest nakazać sądowi przetwarzającemu dane osobowe dostosowanie operacji przetwarzania danych do przepisów RODO, nakazać sprostowanie lub usunięcie danych osobowych lub ograniczenie ich przetwarzania, a także zastosować administracyjną karę pieniężną¹⁰. Podkreślić należy także, że od decyzji administracyjnej wydanej przez Inspektorat przysługuje skarga do sądu administracyjnego¹¹.

⁸ Zob. Directorate-General for Research and Documentation, *Research Note: supervision of courts' compliance with personal data protection rules when acting in their judicial capacity*, lipiec 2018 r., https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-04/ndr_supervision_of_courts_compliance_with_personal_data_protection_rules_when_acting_in_their_judicial_capacity_en.pdf [pobrano dn.: 15.09.2025 r.].

⁹ Zob. Закон за защита на личните данни / bułgarska Ustawa z dnia 1 stycznia 2002 r. o ochronie danych osobowych, dostępna pod adresem <https://cpdp.bg/en/personal-data-protection-act/>.

¹⁰ Zob. art. 17a ust 1 pkt 2 bułgarskiej Ustawy z dnia 1 stycznia 2002 r. o ochronie danych osobowych, dostępnej pod adresem <https://cpdp.bg/en/personal-data-protection-act/>.

¹¹ Zob. art. 39 ust. 1 bułgarskiej Ustawy z dnia 1 stycznia 2002 r. o ochronie danych osobowych.

Przykładem drugim jest Luksemburg, gdzie w 2018 r. utworzono nowy, niezależny organ państwowy – Judicial Supervisory Authority (dalej: JSA), którego zadaniem jest nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy oraz inne organy stanowiące część systemu wymiaru sprawiedliwości, w tym także przez prokuraturę¹². Wśród uprawnień JSA wymienić należy uprawnienia doradcze, przeprowadzanie kontroli w sprawach naruszeń przepisów ochrony danych osobowych, ale także uprawnienia nadzorcze, spośród których najdonioślejszymi są: wydanie wiążącej decyzji nakazującej administratorowi danych dostosowanie operacji przetwarzania do przepisów regulujących ochronę danych osobowych, w tym również poprzez sprostowanie lub usunięcie danych osobowych, a także nałożenie czasowego lub stałego ograniczenia lub zakazu przetwarzania danych osobowych¹³. Od decyzji wydanych przez JSA przysługuje skarga do Sądu Apelacyjnego (stanowiącego jedną z izb luksemburskiego Sądu Najwyższego).

Powyższe przykłady wskazują, że jest możliwe stworzenie mechanizmu nadzoru nad przetwarzaniem przez sądy danych osobowych w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, który nie tylko spełnia wszelkie wytyczne wskazane przez prawodawcę unijnego w treści RODO, lecz także gwarantuje w tych sprawach dostęp do skutecznej ochrony sądowej. JSA oraz Inspektorat poprzez zapewnienie im pozycji niezależnego organu w systemie wymiaru sprawiedliwości państwa, a także poprzez wdrożenie rozbudowanych regulacji uszczegóławiających ich kompetencje spełniają nie tylko wytyczne motywu 20 RODO, lecz także niemal w pełni przyjmują jako własne regulacje RODO dotyczące kompetencji i funkcjonowania organów nadzorczych. Wymienić należy przepisy art. 57 i art. 58 RODO, które w sposób modelowy regulują zadania i kompetencje organów nadzorczych, a także przepisy art. 77 i art. 78 RODO, gwarantujące prawo do wniesienia skargi do organu nadzorczego oraz prawo do skutecznego środka ochrony prawnej przed sądem przeciwko organowi nadzorczemu. Porównanie rozwiązań przyjętych w Bułgarii i Luksemburgu z rozwiązaniami wprowadzonymi przez ustawodawcę polskiego wskazuje na braki zarówno w kompetencjach polskich organów nadzorczych nad przetwarzaniem danych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, jak i w procedurze, która w przypadku organów polskich nie przewiduje ani wydania przez organy nadzorcze wiążącej prawnie decyzji, ani możliwości zażalenia ewentualnego rozstrzygnięcia.

¹² Zob. art. 40 luksemburskiej Ustawy z dnia 1 sierpnia 2018 r. o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w sprawach kryminalnych i sprawach bezpieczeństwa narodowego, dostępnej pod adresem <https://cnpd.public.lu/en/legislation/droit-lux.html>.

¹³ Zob. art. 43 luksemburskiej Ustawy z dnia 1 sierpnia 2018 r. o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w sprawach kryminalnych i sprawach bezpieczeństwa narodowego.

Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Na niekorzyść rozwiązań przyjętych przez polskiego ustawodawcę w odniesieniu do ochrony danych osobowych przetwarzanych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości przemawia również orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE). W wyroku z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawach połączonych C-26/22 i C-64/22 (UF i AB przeciwko Land Hessen) TSUE pochylił się m.in. nad kwestią ochrony prawnej przed sądem w przypadku skargi na prawnie wiążącą decyzję organu nadzorczego¹⁴. W trakcie postępowania komisarz ds. ochrony danych i wolności informacji dla kraju związkowego Hesja argumentował, że prawo do wniesienia skargi gwarantowane przepisem art. 77 ust. 1 RODO jest jedynie prawem do złożenia petycji. Prawo do złożenia petycji w Niemczech nie gwarantuje bowiem wydania przez właściwy organ, do którego petycja wpłynęła, prawnie wiążącej decyzji. Kontrola sądowa powinna zatem być ograniczona wyłącznie do sprawdzenia, czy organ nadzorczy rozpoznał skargę i poinformował skarżącego o postępach w jej rozpatrywaniu i o wyniku przeprowadzonego badania. Trybunał stwierdził jednak, że postępowanie skargowe przewidziane przepisem art. 77 ust. 1 RODO nie jest postępowaniem w sprawie petycji, ma bowiem umożliwiać skuteczną ochronę praw i interesów osób, których dane dotyczą. Ponadto TSUE orzekł, że przepis art. 78 ust. 1 RODO należy interpretować w taki sposób, że wydana przez organ nadzorczy decyzja w sprawie skargi podlega pełnej kontroli sądowej. Należy jednak wskazać, że pełna kontrola sądowa w rozumieniu TSUE nie oznacza, że sąd uprawniony jest do zastąpienia dokonanej przez organ nadzorczy oceny odpowiednich i niezbędnych działań naprawczych, a wymaga, by sąd zbadał, czy organ nadzorczy przestrzegał granic przysługujących mu uprawnień do swobodnej oceny.

Wykładnia dokonana przez TSUE wskazuje, że dla zapewnienia skutecznej ochrony praw i interesów osób, których dane dotyczą, konieczne jest przyznanie jednostkom środków prawnych umożliwiających nie tylko wniesienie skargi do odpowiedniego organu nadzorczego, ale także uzyskanie pełnej kontroli sądowej rozstrzygnięć wydanych przez organy nadzorcze. W tym zakresie ponownie stwierdzić należy, że regulacje zawarte w p.u.s.p. i p.u.s.a. nie spełniają tych warunków, ze względu na przyjęcie w sprawach skarg związanych z przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości procedury przyjętej poprzednio w sprawach skarg i wniosków, tj. pozbawionej konieczności wydania przez organ nadzorczy formalnej, prawnie wiążącej decyzji, a także ze względu na brak możliwości uzyskania kontroli sądowej rozstrzygnięcia wydanego przez organ nadzorczy.

¹⁴ Zob. wyrok TSUE z 7.12.2023 r., C-26/22 i C 64/22, ECLI:EU:C:2023:958.

Sądy administracyjne jako sądy właściwe do rozpatrywania skarg na rozstrzygnięcia wydawane przez organy nadzorcze

Sądy administracyjne w polskim systemie wymiaru sprawiedliwości spełniają rolę szczególną z punktu widzenia ochrony praw jednostki. Przepis art. 3 § 1 Ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 935 ze zm.) (dalej: p.p.s.a.) wskazuje, że sądy administracyjne sprawują kontrolę działalności administracji publicznej. Zasada ta jest przełożona wprost z treści przepisu art. 184 Konstytucji RP *in principio*: „Naczelny Sąd Administracyjny oraz inne sądy administracyjne sprawują, w zakresie określonym w ustawie, kontrolę działalności administracji publicznej.” Zadaniem sądów administracyjnych jest ochrona praw i wolności jednostek w zetknięciu z organami państwa.

W odniesieniu do prawa ochrony danych osobowych rola sądów administracyjnych jako gwarantów ochrony praw jednostek jest szczególnie widoczna w zakresie skarg na decyzje i postanowienia wydawane przez PUODO, które mogą być przedmiotem skargi do sądu administracyjnego¹⁵. PUODO jest uznawany za organ administracji publicznej, podlegający wyłącznie Sejmowi RP. W tym zakresie sądy administracyjne jako sprawujące kontrolę działalności administracji publicznej są w sposób oczywisty właściwe do kontrolowania prawnie wiążących rozstrzygnięć wydawanych przez PUODO. *De lege ferenda*, odnośnie do sądowoadministracyjnej kontroli organów nadzorczych ustanowionych w ramach systemu wymiaru sprawiedliwości – prezesów sądów oraz Krajowej Rady Sądownictwa, sądy administracyjne mogłyby zostać wyposażone w kompetencje do orzekania na podstawie przepisu art. 3 § 3 p.p.s.a., na podstawie szczegółowych regulacji objętych przepisami ustaw szczególnych. Szczególne miejsce sądów administracyjnych w systemie wymiaru sprawiedliwości, jako sądów zapewniających ochronę praw i wolności jednostek w zetknięciu z organami państwa, kwalifikuje je jako najlepiej przystosowane do orzekania w sprawach związanych z nadzorem nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości.

Podsumowanie

System wymiaru sprawiedliwości w Polsce staje przed wyzwaniem związanym z postępującą cyfryzacją i włączeniem do użytku przez sądy najnowszych zdobyczy technologicznych, m.in. systemów sztucznej inteligencji. Jednym z kluczowych zagrożeń związanych z tym wyzwaniem jest kompleksowa i skuteczna

¹⁵ Zob. art. 7 ust. 4, art. 70 ust. 3 i art. 74 Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 1781.

ochrona danych osobowych, także w ramach sprawowania przez sądy wymiaru sprawiedliwości. Niezwykle istotne jest, aby ochrona praw jednostek, których dane osobowe są przetwarzane, rozwijana była w kierunku regulacji przyjętych w systemie bułgarskim lub luksemburskim. Obecnie obowiązujące w Polsce przepisy, w tym przepisy p.u.s.p. i p.u.s.a., nie gwarantują skutecznej ochrony praw jednostek, których dane osobowe są przetwarzane przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

Stan ten wynika z dwóch przyczyn: po pierwsze, organy nadzorcze nad przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości nie zostały przez ustawodawcę wyposażone w odpowiednie uprawnienia, które pozwoliłyby skutecznie realizować funkcję nadzorczą. W tym zakresie *de lege ferenda* należałoby wprowadzić w przepisach art. 175dd p.u.s.p. zmiany uwzględniające rozwiązania modelowe, bazowane na przepisie art. 58 RODO. Po drugie, do uregulowania procedury w sprawie skarg związanych z przetwarzaniem danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości zostały zastosowane przepisy regulujące postępowanie w sprawie skarg i wniosków. Skutkiem tego rozwiązania jest brak uprawnienia organu nadzorczego do wydania wiążącego prawnie rozstrzygnięcia, a także brak gwarancji skutecznego środka ochrony prawnej przed właściwym sądem. W opinii autora, *de lege ferenda* powinny zostać wprowadzone zmiany w procedurze rozpatrywania skarg na przetwarzanie danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a także poszerzony powinien zostać zakres kognicji sądów administracyjnych. Połączenie zmian w tych dwóch, wskazanych w treści artykułu, zakresach pozwoli zagwarantować kompleksową i skuteczną ochronę praw jednostek, których dane osobowe są przetwarzane przez sądy w ramach sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości.

Bibliografia:

Źródła internetowe

- Urząd Ochrony Danych Osobowych, *Przetwarzanie danych osobowych przez sądy w kontekście zgłaszania naruszeń ochrony danych osobowych oraz kontroli w świetle regulacji unijnych i krajowych – problemy praktyczne*, <https://uodo.gov.pl/pl/138/2486> [pobrano dn.: 15.09.2025].
- Directorate-General for Research and Documentation, Research Note: supervision of courts' compliance with personal data protection rules when acting in their judicial capacity, lipiec 2018 r., https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-04/ndr_supervision_of_courts_compliance_with_personal_data_protection_rules_when_acting_in_their_judicial_capacity_en.pdf [pobrano dn.: 15.09.2025 r.].

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, tekst jedn.:

Dz. U. z 2024 r., poz. 334 ze zm.

Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych, tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r., poz. 1267 ze zm.

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, tekst jedn.: Dz. U. z 2024 r., poz. 935 ze zm.

Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 1781.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości, tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1206 ze zm.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie skarg i wniosków dotyczących działalności sądów powszechnych, Dz. U. z 2012 r., poz. 524.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz. Urz. UE. L 2016, nr 119, s. 1.

Закон за защита на личните данни / bułgarska Ustawa z dnia 1 stycznia 2002 r. o ochronie danych osobowych.

Loi du 1er août 2018 relative à la protection des personnes physiques à l'égard du traitement des données à caractère personnel en matière pénale ainsi qu'en matière de sécurité nationale / luksemburska Ustawa z dnia 1 sierpnia 2018 r. o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w sprawach kryminalnych i sprawach bezpieczeństwa narodowego.

Orzecznictwo

Wyrok NSA z dnia 29 sierpnia 2019 r., sygn. akt II SA/Wa 633/19, Legalis nr 2293070.

Wyrok NSA z dnia 13 października 2020 r., sygn. akt I OSK 277/20, Legalis nr 2826573.

Wyrok NSA z dnia 6 kwietnia 2023 r., sygn. akt III OSK 2991/21, Legalis nr 2911586.

Wyrok TSUE z dnia 7 grudnia 2023 r., C-26/22 i C 64/22, ECLI:EU:C:2023:958.

The role of administrative courts in supervising the processing of personal data by courts in their judicial capacity – prospects for the future

Abstract

The justice system in Poland faces the challenge associated with the implementation of new IT systems designed to streamline and facilitate the work of courts. One of the risks posed by ongoing digitalization is the violation of personal data protection. The processing of personal data by courts in their judicial capacity is not subject to supervision by the President of the Personal Data Protection Office, and the powers of the supervisory authorities established by the Polish legislator and the procedure according to which these authorities operate do not guarantee effective protection of the rights of persons whose personal data are processed by courts. A comparative legal analysis of the solutions adopted in the Polish system and in the systems of Bulgaria and Luxembourg shows that some other EU Member States have adopted regulations that are much closer to the model regulations contained in the GDPR, resulting in a higher standard of protection of individual rights. Administrative courts, which protect the rights of individuals in their dealings with state authorities, should, based on their special position in the justice system, be included in the procedure for the protection of personal data processed by courts in their judicial capacity as the court of appeal against supervisory decisions.

Keywords: personal data protection, digitalization of justice, judicial control of public authority, administrative courts, jurisdiction of administrative courts, supervisory authorities for personal data protection.